

ترامپ در ونزوئلا به دنبال چیست؟

دار و دسته نیویورکی ها در کارائیب

سید مهدی طالبی پژوهشگر حوزه بین الملل

ارتش آمریک‌ها هر لحظه در حال تشدید تحرکات علیه ونزوئلاست. آن‌ها روز شنبه یک قایق دیگر را در سواحل ونزوئلا به این بهانه که در حال قاچاق مواد مخدر بود، هدف قرار دادند. «گوستاوو پترو» رئیس جمهوری کلمبیا که طی هفته‌های اخیر به منتقد پرشور اقدامات «دونالد ترامپ» رئیس جمهور آمریکا در گسیل نیرو به سواحل ونزوئلا و جنگ غزه تبدیل شده است، هدف‌گیری این قایق را که به کشته‌شدن ۱۱ نفر منجر شد، «قتل جوانان فقیر کارائیبی» توصیف کرد. پترو ادعای آمریکا درباره مبارزه با مواد مخدر در این عملیات را رد و تأکید کرد که قاچاقچیان مواد مخدر «در ایالات متحده، اروپا و دبی زندگی می‌کنند.» نیکلاس مادورو؛ رئیس جمهور ونزوئلا که آمریکا برای دستگیری‌اش ۵۰ میلیون دلار تعیین کرده و ادعا دارد او رئیس کارتل‌های قاچاق مواد مخدر است، در واکنش به تداوم فعالیت‌های نظامی واشنگتن در آب‌های کشورش با اشاره به مطامع توسعه‌طلبانه این کشور اعلام کرد: «ونزوئلا هرگز در برابر هیچ امپراتوری، هر چند رهم که قدرتمند و بزرگ باشد، خود را خوار و تسلیم نخواهد کرد.»

■ ■ ■

نکات

درباره وضعیت میان آمریکا و ونزوئلا نکاتی وجود دارند که در ادامه مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

۱. برخی منابع در رسانه‌ها ادعا کرده‌اند که آمریکا قصد دارد به ونزوئلا حمله کند؛ اما این حمله اهداف عملیاتی محدودی شامل تصرف بنادر و فرودگاه‌ها دارد. این ادعا با آرایش جنگی واشنگتن سازگار است زیرا قوای اعزامی هر چند قدرتمند، اما برای حمله تمام‌عیار اندک به شمار می‌روند. براین اساس آمریکا تلاش خواهد کرد به جای ورود به جنگی تمام‌عیار، بتواند عملیاتی محدود و سریع را اجرایی کند که در آن تعدادی از بنادر و فرودگاه‌ها توسط نیروهای ارتش این کشور و همچنین قوای ناراضی ونزوئلایی تصرف شود. این گام اول است. در گام دوم پس از آن آمریکا با تهدید دولت ونزوئلا به جنگی بزرگ‌تر و تخریب زیرساخت‌ها، باعث توقف جنگ شده و می‌تواند حضورش در بنادر و فرودگاه‌ها را تثبیت کند؛ در حالی که اگر دولت ونزوئلا توقف جنگ را نپذیرد، آمریکا کار سختی برای تثبیت حضور خود در مناطق اشغالی خواهد داشت. گام سوم اما شامل استفاده از موقعیت اقتصادی به‌دست آمده برای کاهش قدرت مالی دولت مرکزی و سپس تبدیل این موقعیت به ابزار نفوذ است. با در اختیار گرفتن بنادر و فرودگاه‌ها، رفت‌وآمد تجار و سرمایه‌گذاران کاهش خواهد یافت و احتمالاً صادرات نفت برای برخی از مشتریان مختل و مسدود

خواهد شد. این اتفاقات قدرت اقتصادی دولت مرکزی را کاهش می‌دهد. در بخش دیگر، آمریکا در ازای اجازه ورود کالا به ونزوئلا برای پخش در بازارها، ضمن اخذ گمرکات که به افزایش قیمت و بی‌ثباتی مناطق تحت کنترل دولت دامن می‌زند، تلاش خواهد کرد همین واردات را نیز در صورت اخذ امتیازات اقتصادی و سیاسی از دولت مرکزی مجاز کند؛ امتیازاتی مانند دورشدن قوای نظامی دولتی از بنادر و فرودگاه‌های تصرف‌شده.

با فراهم‌شدن شرایط که به معنای آماده‌شدن سربل‌های دریایی و هوایی برای اعزام نیروهای آمریکایی بیشتر به ونزوئلا، تضعیف اقتصادی دولت و منسجم شدن شورشیان است، حملات مرزی از سوی گروه‌های تروریستی و دسته‌های مسلح غیررسمی وابسته به آمریکا از جدارهای مرزی و ایالت‌های داخلی تشدید شده و در منطقه تحت کنترل دولت نیز تلاش خواهد شد در قالب تظاهرات، بی‌ثباتی ایجاد شود.

گام آخر، حرکت هم‌زمان قوای مسلح تقویت شده آمریکا از سمت بنادر و فرودگاه‌های شمال در ساحل کارائیب، شبه‌نظامیان در ایالت‌های از کنترل خارج‌شده به سمت پایتخت، فعال‌شدن هسته‌های خفته و همچنین ترور دولتمردان و فرماندهان نظامی ونزوئلایی است.

این اما نقشه آمریکایی‌هاست و کار در عمل به‌سادگی کشیدن نقشه، نیست؛ هر چند این نقشه دقیق بوده و توسط افراد باتجربه و آگاه نوشته شده باشد.

۲. مهم‌ترین مشکل در ونزوئلا تسلیم نشدن احتمالی بخش بزرگی از جمعیت است که می‌تواند به طولانی شدن جنگ بینجامد؛ اتفاقی که جنگ فرسایشی دیگری را روی دست آمریکا می‌گذارد.

نیروهایی که آمریکا به نزدیکی ونزوئلا اعزام کرده است، با وجود پر قدرت بودن، اندک هستند. ناوگان دریایی آمریکا اف-۳۵های کمی به نسبت قدرت آمریکا و جنگ‌های مشابه اعزام شده‌اند و فعلاً قادر به اجرای عملیات‌های کیفی برای هدف‌گیری پایگاه‌های خاص، ترور و تصرف تعدادی بندر و فرودگاه در همراهی با برخی قوای شورشی هستند.

این مسئله نشان می‌دهد آمریکا تاکنون قصدی برای ورود عمقی‌تر به خاک ونزوئلا ندارد و نهایت عمق اقدام، مناطق مهم و راهبردی شمال ونزوئلا هستند.

۳. ترامپ در دوره اول ریاست جمهوری خود به دنبال حمله نظامی به ونزوئلا بود. با توجه به حمله علیه تأسیسات هسته‌ای ایران، این احتمال بالاست که او در پی فعال کردن گر زنه نظامی این‌بار علیه ونزوئلا برآید. عملی شدن برخی نقشه‌های پیشین، احتمال فعال‌شدن دیگر طرح‌ها را افزایش داده است.

۴. با به قدرت رسیدن «هوگو چاوز» در سال ۱۹۹۹، از آن زمان تاکنون حکومت در دستان چپ‌گرایان قرار داشته است. حکومت ۲۶ساله چپ‌گرایان مخالف آمریکا بر کشوری که دارای بیشترین میزان نفت

شناخته‌شده در جهان بوده و مدت‌ها تحت کنترل مستقیم واشنگتن قرار داشته است، موضوعی نیست که واشنگتن بتواند آن را برای خود هضم کند؛ از این رو همواره تلاش‌ها برای سرنگونی دولت ونزوئلا جریان داشته‌اند.

۵. اهداف اساسی آمریکا علاوه بر نفت، توقف جریان مهاجرت لاتین‌تباران به این کشور است که می‌تواند نقشه جمعیتی آن را در بلندمدت تحت تأثیر قرار دهد. واشنگتن امیدوار است بتواند با هدف قرار دادن ونزوئلا، خط و نشانی برای متحدان خود نیز بکشد؛ اتفاقی که در غرب آسیا هم رخ داد و علاوه بر حملات به محور مقاومت، قطر به عنوان متحد آمریکا بمباران شد.

۶. آمریکا در چند حوزه سرمایه‌گذاری‌های چینی را هدف گرفته است؛ سرمایه‌گذاری در کانال پاناما، شرکت تیک‌تاک و حالا ونزوئلا که گفته می‌شود چینی‌ها در این کشور ۶۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرده‌اند. در تیک‌تاک و پاناما آمریکا چینی‌ها را ملزم به واگذاری و انتقال سهام کرده اما در ونزوئلا این اتفاق به معنای مواجه کردن سرمایه یکن با خطر خواهد بود.

۷. در عملیات احتمالی آمریکا از ناو، جنگنده‌های مستقر روی آن‌ها و همچنین اف-۳۵های اعزامی به پورتوریکو استفاده خواهند شد. میامی در نقطه جنوبی ایالت فلوریدا، به عنوان یکی از نزدیک‌ترین نقاط در خاک آمریکا به ونزوئلا، ۲۱۰۰ کیلومتر با کاراکاس پایتخت این کشور فاصله دارد. بمب‌افکن‌ها و برخی از جنگنده‌های آمریکایی، با چنین فاصله‌ای می‌توانند به‌راحتی از داخل خاک آمریکا، به ونزوئلا حمله کنند؛ چه اینکه بهره‌گیری از سلاح‌های دورایست می‌تواند بعد فاصله را کاهش دهد.

آمریکا اما تصمیم گرفته تا نقاط مبدأ حملات احتمالی‌اش به ونزوئلا، خارج از خاک خودش باشند تا کاراکاس به این بهانه، به خاک اصلی این کشور حمله نکند. اگر پهپادهای سری شاهد به دست ونزوئلا رسیده باشند – همان‌گونه که بسیاری از کشورها مانند متحدان آمریکا این پهپاد را کی‌برداری کرده‌اند – این کشور قادر خواهد بود به اهدافی در داخل خاک آمریکا حمله کند.

قدرت ارتش و توان نامتقارن ونزوئلا

ارتش کلاسیک ونزوئلا توانی دارد که قادر به برابری با آمریکانیست، اما تمام توان نظامی این کشور به قوای کلاسیک محدود نشده‌اند.

۱. ابعاد ارتش ونزوئلا با توجه به وسعت، جمعیت و ابعاد اقتصادی این کشور شباهتی با ارتش‌ها در قاره‌های آسیا، اروپا و آفریقا ندارد. تعداد تانک‌ها، مویشک‌های ضد زره و توپخانه به همراه نفرات در حال خدمت در ارتش، به نسبت ارتش‌های قاره‌های «بزر قدیم» کمتر هستند. ونزوئلای ۲۸ میلیون نفری دارای ارتشی ۳۲۷ هزار نفری است درحالی‌که عربستان

تیکا؛ ابزار فرهنگی یا دیپلماسی پنهان ترکیه؟

عثمانی ساخته شده بود. بازسازی این مسجد توسط تیکا، بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های الجزایری داشت و از آن به عنوان نشانه‌ای از «بازگشت» حضور ترکیه به شمال آفریقا یاد شد.

آرامگاه گول بابا (Gül Baba) در مجارستان

این آرامگاه متعلق به یکی از صوفیان برجسته عثمانی است که در قرن شانزدهم میلادی به مجارستان رفت. مرمت این مجموعه در همکاری مشترک با دولت مجارستان انجام شد.و به عنوان نمادی از روابط فرهنگی دو کشور معرفی گردید.

مسجد بانگ اوتیت (Bang Uthit) در تایلند

در سال ۲۰۱۵ توسط تیکا بازسازی شد. این پروژه نشان‌دهنده تمایل ترکیه به حضور فرهنگی در مناطق دوردست آسیای جنوب‌شرقی است؛ جایی که ترک‌ها هیچ سابقه تاریخی قابل توجهی نداشتند.

مجموعه نجاشی در اتیوپی

شامل مسجد و آرامگاه منسوب به نجاشی، پادشاه حبشه که بنا بر روایات تاریخی به مهاجران اولیه اسلام پناه داده بود. مرمت این مجموعه در سال ۲۰۱۸ صورت گرفت و با استقبال گسترده جامعه مسلمانان آفریقا همراه بود.

مسجد اتم‌ب بیگ (Et'hem Bey) در آلبانی

یکی از مهم‌ترین مساجد تاریخی تیرانا که همچنان در حال بازسازی توسط تیکا است. این پروژه بخشی از حضور پررنگ ترکیه در بالکان و احیای پیوندهای فرهنگی و دینی منطقه با امپراتوری عثمانی گذشته محسوب می‌شود.

مجموعه شیخ عبدالقادر گیلانی در عراق

از سال ۲۰۱۷ تاکنون، تیکا بخش‌های مختلف این مجموعه شامل مسجد، مدرسه و موقوفات آن را مرمت کرده است. این اقدام نه تنها

وجه فرهنگی داشت، بلکه نشانه‌ای از تلاش ترکیه برای گسترش نفوذ مذهبی در عراق نیز تلقی شد.

تحلیل اهداف واقعی این فعالیت‌ها

مرمت مساجد و آرامگاه‌ها، در نگاه اول اقدامی مثبت و فرهنگی به نظر می‌رسد؛ اما واقعیت آن است که این فعالیت‌ها بخشی از راهبرد کلان آنکارا در دیپلماسی فرهنگی و قدرت نرم است. اهداف اصلی را می‌توان در چند سطح بررسی کرد:

احیای میراث عثمانی و بازتعریف هویت تاریخی

بسیاری از پروژه‌های مرمتی تیکا مربوط به بناهای ساخته‌شده در دوران عثمانی است. این انتخاب اتفاقی نیست؛ بلکه بخشی از سیاست فرهنگی ترکیه برای بازآفرینی هویت عثمانی و ارائه آن به‌عنوان «پیوند مشترک» با کشورهای مختلف است. چنین رویکردی، در عمل به بازتولید نفوذ سیاسی و هویتی ترکیه در مناطقی چون بالکان، شمال آفریقا و خاورمیانه منجر می‌شود.

گسترش نفوذ ژئوپلیتیک

از منظر ژئوپلیتیک، بازسازی اماکن مذهبی می‌تواند جایگاهی نمادین برای ترکیه ایجاد کند. وقتی ترکیه مسجد یا آرامگاهی را در کشور دیگری مرمت می‌کند، نوعی «حق معنوی» یا مشروعیت نمادین در آن کشور کسب می‌کند؛ حقی که در آینده می‌تواند به اهرمی در روابط سیاسی تبدیل شود. نمونه‌روشن این مسئله، حضور فعال ترکیه در عراق و بالکان از رهگذر همین پروژه‌هاست.

ایجاد شبکه‌های فرهنگی و مذهبی

از طریق حمایت مالی و بازسازی اماکن مذهبی، ترکیه شبکه‌ای از ارتباطات فرهنگی و مذهبی ایجاد می‌کند که در بلندمدت می‌تواند

با جمعیتی تقریباً مشابه، ۲۵۷ هزار نفر پرسنل در ارتش خود دارد که دوبرابر آن است.

کره شمالی با ۲۵ میلیون نفر جمعیت، ارتشی یک میلیون و ۱۰۰ هزار نفره دارد که هشت برابر ونزوئلاست. اردن با ۱۱ میلیون جمعیت، ارتشی ۱۰۰ هزار نفری دارد که با وجود جمعیت بسیار کمتر، تعداد نفراتش نزدیک به ونزوئلاست. ارتش اردن از نظر تعداد تانک، توپخانه و موشک‌های ضد

زره از ونزوئلا برتر است.

۲. ونزوئلا از نظر نفرات و تجهیزات در حوزه زمینی ضعیف به نظر می‌رسد؛ اما این نقص از طریق بسیج مردمی عظیم این کشور قابل پوشش است. از سوی دیگر این کشور از نظر دفاع هوایی با سامانه‌های موشکی ضد هوایی بوک و آنتی-۲۵۰۰ ساخت روسیه تقویت شده است. سامانه‌های آنتی-۲۵۰۰ نمونه‌ای از اس-۳۰۰ هستند که بیشتر از مقابله با حملات هوایی ارتفاع پایین و متوسط، روی دفع حملات موشکی متمرکز شده‌اند. در نیروی هوایی، عمده‌ترین دارایی ونزوئلا، ۲۱ فروند جنگنده سوخو-۳۰ است.

این قوا به ونزوئلا این امکان را می‌دهد که از وسوسه‌شدن دولت‌های وابسته به آمریکا برای حمله به خود با تحریک واشنگتن جلوگیری کند. همچنین کاراکاس می‌تواند در شرایطی که واشنگتن قوای محدودی را متوجهش کند، در برابر عملیات‌ها به دفاع بپردازد.

با این حال اگر آمریکا به‌قصد اشغال ونزوئلا به این کشور حمله کند، به حجم بالایی از نفرات، ناوها و جنگنده‌ها نیاز خواهد داشت که وضعیت کنونی آن را نشان نمی‌دهد.

آنچه برای ونزوئلا در پیچه امیدبی برای مقابله با عملیات‌های محدود آمریکا ایجاد کرده و آن را در برابر حمله تمام‌عیار مقاوم ساخته، دریافت توانمندی‌های نامتقارن از سوی متحدان است. در حوزه هوایی، جنگنده‌های ونزوئلایی از نظر کمیت، کیفیت، آموزش، تجربه و تسلیحات تاب رویارویی برابر با آمریکا را ندارند، اما قوای پهپادی به این کشور اجازه می‌دهد با ورود به عرصه نامتقارن، از برتری قاطع واشنگتن در هوا جلوگیری کند. در دریا، قایق‌های تندرو کوچک، موشک‌های کروز ضد کشتی و پهپادهای انتحاری می‌توانند ناوگان عظیم آمریکا را به چالش بکشند؛ همان‌گونه که یعنی هادو ناوگروه هواپیمابر آمریکا را با چالش مواجه کرده و مجبور به عقب‌نشینی ساختند.

روی زمین، برای مبارزه با قوای آمریکا و شورشیان، ونزوئلا بر نیروهای بسیج مردمی تکیه دارد که با سلاح‌های سبک، حضور در تمام نقاط کشور، شجاعت و از جان گذشتگی، بدون آنکه نیازمند تأمین مداوم تدارکاتی باشند، می‌توانند جنگی طولانی مدت در همه عرصه‌ها را بر آمریکا تحمیل کنند؛ واقعه‌ای مشابه با آنچه برای آمریکایی‌ها در عراق و افغانستان رخ داد.

رقابت نرم با دیگر قدرت‌ها

ترکیه با این اقدامات، در واقع در حال رقابت با سایر قدرت‌هاست. کشورهای عربی (به‌ویژه عربستان و قطر) نیز با سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مذهبی و آموزشی به دنبال گسترش نفوذ خود هستند. تیکا ابزار ترکیه برای حضور در این رقابت است. ترکیه با این اقدامات، در واقع در حال رقابت با سایر قدرت‌هاست. کشورهای عربی (به‌ویژه عربستان و قطر) نیز با سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مذهبی و آموزشی به دنبال گسترش نفوذ خود هستند. تیکا ابزار ترکیه برای حضور در این رقابت است.

نتیجه‌گیری

بازسازی مساجد و آرامگاه‌ها توسط تیکا، تنها یک اقدام فرهنگی با خیرخواهانه نیست؛ بلکه بخشی از راهبرد کلان سیاست خارجی ترکیه در استفاده از قدرت نرم است. این پروژه‌ها هم‌زمان چند هدف را دنبال می‌کنند: احیای هویت عثمانی، تثبیت نفوذ ژئوپلیتیک، گسترش شبکه‌های فرهنگی و فراهم‌کردن زمینه‌های اقتصادی. هر چند این اقدامات در ظاهر به توسعه فرهنگی و مذهبی کشورها کمک می‌کند، اما واقعیت آن است که در پس آن، معادلات پیچیده سیاسی و استراتژیک قرار دارد. به بیان دیگر، هر مسجدی که به دست تیکا مرمت می‌شود، نه‌فقط بنایی تاریخی، بلکه بخشی از نقشه گسترده آنکارا برای بازتعریف جایگاه خود در جهان اسلام و صحنه بین‌المللی است.

فرهنگ‌نگاران

جهان‌شنده

دوشنبه ۱۴ مهر ۱۴۰۴

شماره ۴۵۲۳
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE

تیکا؛ ابزار فرهنگی یا دیپلماسی پنهان ترکیه؟

زمینه‌ساز همکاری‌های سیاسی و اقتصادی نیز باشد. این شبکه‌ها، به‌ویژه در جوامع مسلمان آفریقا و آسیا، به ترکیه اجازه می‌دهند خود را به‌عنوان «حامی فرهنگی جهان اسلام» معرفی کند.

بسترسازی برای حضور اقتصادی و تجاری

بازسازی و مرمت نیازمند همکاری با پیمانکاران، مهندسان و شرکت‌های ترک است. این امر به‌طور غیرمستقیم موجب ورود بخش خصوصی ترکیه به کشورهای میزبان می‌شود و زمینه‌ساز تقویت روابط تجاری خواهد بود.

رقابت نرم با دیگر قدرت‌ها

ترکیه با این اقدامات، در واقع در حال رقابت با سایر قدرت‌هاست. کشورهای عربی (به‌ویژه عربستان و قطر) نیز با سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مذهبی و آموزشی به دنبال گسترش نفوذ خود هستند. تیکا ابزار ترکیه برای حضور در این رقابت است.

صدای نخبگان، نگاه جوانان

WWW.FDN.IR

روزنامه فرهیختگان

farhikhteganonline
FARHIKHTEGAN

کانون تبلیغاتی
سیهر
جوان

۰۹۳۹۸۸۸۸۸۶۹۹

۱۵